

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Психологія економічної діяльності в умовах інформаційної економіки

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять
з навчальної дисципліни
підготовки докторів філософії
зі спеціальності 242 "Туризм"

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:
кафедрою туризму, протокол № 12 від 30.03.2016 р.

РОЗРОБНИК: д.е.н., доц. Наумік К.Г.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Метою проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Психологія економічної діяльності в умовах інформаційної економіки» є набуття практичних навичок щодо розробки та реалізації маркетингової політики на туристичному підприємстві.

У ході практичних занять здобувач набуває професійних компетентностей та практичних навичок роботи з вирішення прикладних задач професійної діяльності.

Відповідно до програми навчальної дисципліни «Психологія економічної діяльності в умовах інформаційної економіки» на практичні заняття відводиться 20 год. навчального часу.

Практичні заняття з навчальної дисципліни «Психологія економічної діяльності в умовах інформаційної економіки» проводяться у аудиторіях Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

При підготовці до конкретного практичного заняття в межах виконання відповідного завдання № 8 (табл. 2.1) здобувачі формують доповідь, яка відповідає зазначеним викладачем вимогам, та захищають його під час аудиторного заняття перед викладачем і аудиторією одногрупників.

2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Завдання для практичних занять, які передбачені навчальним планом і програмою навчальної дисципліни для засвоєння теоретичних знань і практичних навичок, наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Перелік тем та завдань для практичних занять

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
Змістовий модуль 1. Психологія економічної діяльності як концепція розвитку туристичних підприємств в умовах інформаційної економіки						
1.	Тема 1. Теоретичні основи психологія економічної діяльності в умовах інформаційної економіки	знати сутність і специфіку психології економічної діяльності як сучасної концепції управління діяльністю в умовах інформаційної економіки	1. Назвіть предмет, об'єкт та завдання психології економічної діяльності. 2. Визначте міждисциплінарну сутність психології економічної діяльності. 3. Розкрийте сутність методів психології економічної діяльності Структурний і контент-аналізи змісту поняття	2	...	основна [12; 14; 17]; додаткова [31]

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
			“економічна свідомість”			
2.	Тема 2. Економічна поведінка	визначати основні складові елементи комплексу соціально-психологічних заходів управління економічною поведінкою	1. Визначте сутність поняття “економічна поведінка”. 2. Надайте класифікацію економічної поведінки 3. Опишіть методи діагностики економічної поведінки Визначення характеристик моделей людини залежно від економічної поведінки методом мозкового штурму	2	...	основна [13,17, 26]; додаткова [2]
3	Тема 3. Соціально-психологічні детермінанти економічної поведінки в умовах інформаційної економіки	знати підходи щодо соціально-психологічної сегментації суб'єктів туристичного ринку	1. Охарактеризуйте особливості умов інформаційної економіки 2. Назвіть типологію соціально-психологічних детермінант економічної поведінки 3. Опишіть фактори економічної поведінки Аналіз практичної ситуації з метою класифікації детермінант економічної поведінки та визначення найбільш впливового з них	2	...	основна [2; 12; 17]; додаткова [31]
4	Тема 4. Соціально-культурні детермінанти економічної поведінки в умовах інформаційної економіки	Здатність виявляти особливості соціально-культурного інструментарію формування та управління поведінкою споживачів	1. Визначте парадокси соціально-культурного розвитку сучасного суспільства; 2. Назвіть етапи еволюції психології господарської діяльності 3. Перелічте інструменти соціально-культурного управління економічною поведінкою Діагностика соціально-культурних характеристик особистості	2		основна [2; 17; 26]; додаткова [5].

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
5	Тема 5. Психологізація підприємницької діяльності	Вміти проводити огляд нормативно-правових документів, що регулюють соціально-психологічні аспекти економічної діяльності підприємств в Україні, пропонувати можливі заходи з їх удосконалення	1. Розкрийте соціальну, психологічну та економічну сутність та основні характеристики поняття «підприємницька діяльність». 2. Опишіть основні моделі підприємницької поведінки 3. Перелічте нормативно-правових документів, що регулюють соціально-психологічні аспекти економічної діяльності Діагностика соціально-психологічних характеристик особистості, схильності до підприємницької діяльності	2		основна [6; 10; 26; 31]; додаткова [12; 14]
Разом за змістовим модулем І			12			
Змістовий модуль 2. Управління поведінкою споживачів в умовах інформаційної економіки						
7	Тема 6. Соціально-психологічне управління споживчою поведінкою	Здійснювати соціально-психологічну оцінку споживачів, клієнтів, конкурентів у туристській індустрії, застосувати інструменти впливу в туристській діяльності	1. Визначте соціально-психологічну сутність поняття «потреба», надайте його класифікацію. 2. Розкрийте сутність поняття «поведінка споживача». 3. Назвіть психологічні фактори споживчого вибору Аналіз практичної ситуації з метою визначення психологічних факторів поведінки споживача	2	...	основна [9; 18; 21]; додаткова [26; 27].
	Тема 7. Соціально-психологічне сприйняття грошей	Здатність проводити визначати основні тенденції грошової економічної поведінки суб'єктів туристичного	1. Назвіть соціальну та психологічну сутність грошей. 2. Визначте вплив грошей на формування особистості. 3. Надайте класифікацію грошових типів особистості			

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
		ринку	Асоціативний експеримент з елементами тренінгу на тему: “Психологічна та ціннісна сутність поняття “гроші”			
8	Тема 8. Мотивація економічної діяльності	Управляти мотивацією та організувати соціально-психологічні процеси на турпідприємстві	1. Перелічіть мотиви трудової активності. 2. Розкрийте сутність поняття “творчість” та назвіть його основні види. 3. Опишіть соціально-психологічні характеристики сучасного безробітного Асоціативний експеримент з елементами тренінгу на тему: “Характеристики творчої особистості”	2	...	основна [3; 4; 20; 23; 24]; додаткова [29; 30].
9	Тема 9. Соціально-економічна адаптація особистості	вміти проводити соціально-психологічні дослідження поведінки суб'єктів туристичного ринку	1. Визначте сутність понять «економічна соціалізація та адаптація особистості»; 2. Назвіть фактори економічної соціалізації особистості 3. Опишіть психологічні передумови існування хабарництва Аналіз практичної ситуації з метою визначення афективних факторів девіантної економічної поведінки	2		основна [1; 8; 11; 19]; додаткова [15; 20].
10	Тема 10. Девіантність психології економічної діяльності	Знати технології досліджень економічної психології в сфері туризму	1. Назвіть ознаки девіантної економічної поведінки. 2. Охарактеризуйте поняття «Лінь», її сутність та роль у економічній активності. 3. Визначте засоби боротьби із девіантною еконо-	2		основна [7; 16; 22; 28; 30]; додаткова [17; 33].

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
			мічною поведінкою. Міні-конференція на тему: «Актуальні напрями розвитку психології економічної діяльності» КОЛОКВІУМ за ЗМІС-ТОВИМ МОДУЛЕМ 2.			
Разом за змістовим модулем II				8		
Разом за навчальною дисципліною				20		

*ПЗ – програмне забезпечення

3. ТИПОВИЙ ПРИКЛАД ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1:

Аналіз визначення поняття «економічна свідомість»

Форма проведення – структурний аналіз.

Ціль – проаналізувати зміст поняття «економічна свідомість».

Завдання: прочитайте авторські визначення поняття «економічна свідомість» у таблиці 1. Заповніть стовпчик №2 і №3 таблиці 2. Узагальніть отримані результати й запропонуйте свій варіант визначення, що найбільше повно відбиває сутність поняття «економічна свідомість».

Таблиця 1

Визначення поняття «економічна свідомість»

№ п/п	Автор	Визначення
1	А. Журавльов	Приватна форма індивідуальної або групової свідомості, що полягає в різних формах знання індивідуального й групового суб'єкта про різні економічні об'єкти і його відношенні до цього знання
2	Г. Ложкін	Особлива форма психічної діяльності, яка орієнтована на відбиття й перетворення економічної дійсності
3	М. Бункін, В.Семенов	Складова частина індивідуальної свідомості, рівень психічного сприйняття економічних процесів, формує реакцію й поведінку людини
4	О. Дейнека	Системна складова свідомості, вищий рівень психічного відбиття економічних відносин людиною
5	Г. Ложкін В. Спасенніков	Сукупність соціальних розумінь, установок, відносин, думок суб'єкта про різні економічні об'єкти

ТАБЛИЦЯ 2

**Структурний аналіз і узагальнення
змісту поняття «економічна свідомість»**

Елемент структурного складу поняття	Існуючі визначення	Ваш варіант визначення елемента
Концептуальне ототожнення	1) Приватна форма індивідуальної або групової свідомості 2)	
Відмітна риса	1) що полягає в різних формах знання 2)	
Функція	1) не визначена 2)	
Результат	1) не визначений 2)	

Очікуваний результат виконання завдання: набуття навичок дослідження теоретичних засад психології економічної діяльності.

Практичне заняття № 2:

Модель людини

Форма проведення – мозговий штурм

Ціль. Опанувати знання про моделі людини в психології економічної діяльності.

Завдання. Сформуйте команди від двох до п'яти людей. Прочитайте інформацію в табл. 3. Сформулюйте конфліктну ситуацію, у якій виявилися б мінімум дві моделі поведінки людини. Назвіть соціально-психологічні характеристики особистостей учасників ситуації, які спровокували конфлікт.

Таблиця 3

Характеристики моделей людини

№ п/п	Модель людини	Стереотип конфлікту
1	економічний	«А за що я вам плачу?»
2	функціональний	«Чиї це обов'язки?»
3	психологічний	«Не плутайте особисте життя з роботою!»
4	соціальний	«Ви що особливий, не такий як усі?»
5	професійний	«Я знаю як краще!»
6	етичний	« Як вам не соромно!»

Очікуваний результат виконання завдання: набуття навичок визначення виду моделі людини та її економічної поведінки.

4. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Виконання кожного завдання для практичних занять оцінюється відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Розподіл балів за виконання завдань до практичних занять у межах тем змістових модулів наведено в табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Розподіл балів за завданнями та змістовними модулями

Завдання для практичних занять	Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2				Сума балів
	ЗПЗ1	ЗПЗ2	ЗПЗ3	ЗПЗ4	ЗПЗ5	ЗПЗ6	ЗПЗ7	ЗПЗ8	ЗПЗ9	ЗПЗ10	
Максимальна кількість балів	4	5	4	4	5	12	5	5	4	11	59

ЗПЗ – завдання для практичних занять.

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності здобувача та іншої академічної документації.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Дейнека О. С. Экономическая психология: Учеб. пособ. для студ. по эконом. спец.: СПб: Изд. С-Петербург. унив., 2000. – 158 с.
2. Китов А. И. Экономическая психология. – М.: Экономика, 1987. – 304 с.
3. Ложкін Г. В. Економічна психологія: Навчальний посібник / В. В. Спасенніков, В. Л. Комаровська – К.: ВД “Професіонал”, 2004. – 304 с.
4. Машков В. Психология экономики: Проблемы экономической теории с позиции психологии. – СПб.: Изд. Михайлова, 2001. – 190 с.
5. Методические рекомендации к практическим занятиям по учебной дисциплине “Экономическая психология” для студентов всех специальности всех форм обучения / Авт.-составитель Е. Г. Наумик. – Харьков: Изд. ХНЭУ, 2007. – 120 с.
6. Наумік К.Г. Економічна психологія [Текст] : навч. посіб. / Харківський національний економічний університет. – Х. : ХНЕУ, 2007. – 274 с.
7. Райзенберг Б. Психологическая экономика: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 432 с.
8. Экономическая психология: вопросы теории и практики / Под ред. А. И. Муравьева и Э. Х. Локшиной. – СПб.: Изд. СПбГУЭФ, 2001. – 274 с.
9. Экономическая психология: социокультурный подход / Под ред. И. В. Андреевой. – СПб.: ЗАО «ПитерБук», 2000. – 512 с.

Додаткова

10. Автономов В. С. Модель человека в экономической науке. – СПб: Экономическая школа, 1998. – 112 с.
11. Бучанан Р. Враг внутри. Когда покупатели думают, что нам не до них. – СПб.: Питер, 2003. – 384 с.
12. Ватаманюк, М. М. Споживча поведінка домогосподарств в умовах перехідної економіки [Текст] // Фінанси України. – 2004. – №12. – С. 69-76 р
13. Возний, К. З. Економічна поведінка людини та її ментальні мотиви [Текст] // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №5. – 2009. – С. 3-15 р.
14. Генсон, М. Е. Керування освітою та організаційна поведінка [Текст] : пер. з англ. – Львів : Літопис, 2002. – 378 с. – Серія "Освіта".
15. Крушельницька, Я. В. Фізіологія і психологія праці [Текст] : підручник. – К. : КНЕУ, 2003. – 367 с.
16. Кудінова, А. В. Підприємницька поведінка: сутність та детермінанти її еволюції [Текст] // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №4. – с.104-111 р
17. Підприємство, партнер, споживач: теорія та практика взаємодії [Текст] = Enterprise, Partner, Consumer: Theory and Practice of Cooperation : монографія / Нац. техн. ун-т "Харк. політехн. ін-т". – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 316 с. – (іл.). – Бібліогр.: с. 296-316.
18. Практическая психология для экономистов и менеджеров [Текст] : учеб. пособие для вузов / под ред. М.К. Тугушкиной. – СПб. : Дидактика Плюс, 2002. – 364 с.
19. Психология менеджмента [Текст] / под ред. Г.С. Никифорова. – [3-е изд.]. – Х. : Гуманитарный центр, 2007. – 510 с. – (ил.). – 966-83243-34-Х. – Библиогр.: с. 504-510.

20. Поведінка персоналу виробничої організації. Оцінка, управління, розвиток [Текст] = : монографія / Харківський національний економічний університет. – Х. : ІНЖЕК, 2008. – 319 с. – (ІІ.).
21. Шеелен, Ф. М. Психология продаж. Что нужно знать, чтобы завоевать клиента [Текст] : пер. с нем. – М. : Интерэксперт, 2003. – 232 с.
22. Фоксол, Г. Психология потребителя в маркетинге [Текст] / пер. с англ. под ред. Андреевой И.В. – СПб. : Питер, 2001. – 349 с. – Серия "Маркетинг для профессионалов".
23. Вагин Игорь. Имейте деньги. Психология богатства. – СПб.: Питер, 2003. – 212 с.
24. Занковский А. Н. Организационная психология: Учеб. пособ. для вузов по специальности «Организационная психология». – 2-изд. – М.: Флинта: МПСИ, 2002. – 648 с.
25. Иванова Р. Х. Поведение потребителей: Учеб. пособ. – Харьков: ИД «ИНЖЭК», 2003. – 120 с.
26. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. – СПб.: Изд. «Питер», 2000. – 512 с.
27. Ильин В. И. Поведение потребителей. – СПб.: Питер, 2000. – 224 с.
28. Истратова О. Н. Психодиагностика. Коллекция лучших тестов / О. Н. Истратова, Т. В. Эксакусто. – Узд. 2-е изд. – Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 376 с.
29. Мокшанцев Р. И. Психология переговоров. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 352 с.
30. Попов В. Д. Психология и экономика. Социально-психологические очерки. – М.: Советская Россия, 1989. – 304 с.
31. Психология менеджмента / Под ред. проф. Г. С. Никифорова – 2-е изд. – М.: Гуманитарный центр, 2002. – 556 с.
32. Психология популярных профессий / Под ред. Л. А. Головей. – М.: Речь, 2003. – 256 с.
33. Пугачев В. П. Тесты, деловые игры, тренинги в управлении персоналом: Учебник для вузов. – М.: Аспект-Пресс, 2003. – 284 с.
34. Справочник практического психолога. Психодиагностика / под общ. ред. С. Т. Посоховой. – М.: АСТ; СПб.: Сова, 2005. – 672 с.
35. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / В. В. Козлов, Г. М. Майнулов. – М.: Изд. Институт психотерапии, 2002. – 490 с.
36. Хейне П. Экономический образ мышления. – М.: Дело, 1991. – 708 с.
37. Katona G. Psychological Economics. – New York: Elsevier, 1975. – P. 322.

Ресурси мережі Інтернет

38. Офіційний сайт бази даних sciencedirect [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sciencedirect.com/science/journal>
39. Офіційний сайт psymanager [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://psymanager.km.ru/ekopsy/>
40. Офіційний сайт Всесвітнього економічного форуму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.wef.org